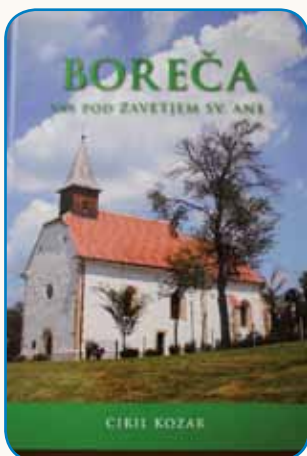

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 2. septembra 2021 - Leto XXXI, št. 35

HIŠA SAVN V OKVIRU PROJEKTA ETHOS LAND

Boreča - vas pod zavetjem sv. Ane
stran 3

Njegva družina je prišla v Prekmurje z Gradiščanskoga
stran 4

V petoj vöri že stanam
stran 8

Za privlačnejšo ponudbo Slovenske vzorčne kmetije

Hiša savn v okviru projekta ETHOS LAND

V soboto, 29. avgusta, so na Gornjem Seniku na Slovenski vzorčni kmetiji predali svojemu namenu hišo savn, ki se je zgradila s pomočjo evropskega denarja. Predaje se je udeležil tudi državni sekretar Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu *dr. Dejan Valentinčič*, med gosti so organizatorji pozdravili tudi slovensko generalno konzulko v Monoštru *Metko Lajnšček*, slovensko zagovornico v madžarskem parlamentu *Eriko Köleš Kiss*, predsednico Zveze Slovencev na Madžarskem *Andreo Kovács* in predsednika DSS *Karla Holca*.

Kot je povedala sodelavka RA Slovenska krajina *Viktorija Hanžek*, ki je odgovorna za projekte, RA Slovenska krajina upravlja s Slovensko vzorčno kmetijo kot dober gospodar. To pomeni, da kmetijo in njeno ponudbo nenehno razvijajo. Njihova najnovejša pridobitev je hiša savn, ki je nastala v okviru evropskega projekta Ethos Land, s pomočjo Programa sodelovanja INTERREG V-A Slovenija-Madžarska in s sofinanciranjem Evropskega sklada za regionalni razvoj. Projekt Ethos Land je Slovenskemu Porabju prinesel veliko novega. Pridobili so nove predelovalce, ki že ponujajo svoje produkte. Tudi ponudba Slovenske vzorčne kmetije se je obogatila s trgovino domačih predelovalcev. Upajo, da bo hiša savn v Porabju pritegnila še več obiskovalcev, saj je dandanes to že del zdravega načina življenja. Savna pa bo odprta tudi za domačine.

Državni sekretar Dejan Valentinčič je v svojem pozdravnem nagovoru izpostavil, da Urad za Slovence podpira zamejske Slovence v vseh štirih zamej-

stvih, tako tudi RA Slovenska krajina. Slovenska vzorčna kmetija ni bila prva naložba Slovenije v Porabju, saj je bil to Center Lipa v Monoštru, vseka-

Državni sekretar dr. Dejan Valentinčič

kor pa je bila največja naložba s ciljem, da se zagotovi gospodarska zasnova skupnosti ter možnosti, da bi mladina ostala na rodni grudi.

»Z veseljem rečem, da to tudi ni bila zadnja investicija. Lahko rečemo, da odnosi med Slovenijo in Madžarsko še nikoli niso bili tako do-

sedaj pripravljamo še nekaj novih projektov, nekaj slovenskih in nekaj skupnih obeh držav, da bi na tem območju ustvarili vedno nove in nove možnosti,« je nadaljeval državni sekretar Valentinčič.

»Seveda gospodarski razvoj nikakor ni zaključna točka. To je le nek predpogoj, da se lahko skupnost razvija, da se na tem območju ohrani slovenska skupnost in slovenski jezik,« je izpostavil državni sekretar.

Predajo hiše savn sta s svojim nastopom popestrili dve kulturni skupini: Slovenski ljudski godci in pevci iz Gaberja Gaberski mantraši, ki delujejo v okviru kulturnega društva Zarja in ki so s svojimi ljudskimi in narodnozabavnimi pesmimi pričarali veselo razpoloženje. S spletom porabskih plesov, ki jih je na oder postavil Mirko Ramovž, so navzoče zabavali člani gornjeseniške folklorne skupine ZSM.

Ob predaji hiše savn je bilo na Slovenski vzorčni kmetiji pravo »kmečko« razpoloženje. Obiskovalci, ki so na kmetiji

Projekt Ethos Land je Slovenskemu Porabju prinesel veliko novega, je rekla Viktorija Hanžek

bri kot v tem trenutku, še nikoli ni bilo toliko pozornosti dane čezmejnemu sodelovanju, ki ga obe državi podpirata. Hkrati pa lahko rečem, da se tudi lokalna skupnost odlično prilagaja temu, kakor se je izredno prilagodila tudi evropski realnosti, evropskim projektom. Tudi

prihajali v zelo lepem številu, so si ob hlevih lahko ogledali tudi razstavljene motorne žage oziroma traktorje. Za večerjo je domačin *Laci Žohar* pripravljal goveji golaž, za glasbo na plesu je poskrbel ansambel Aktual iz Slovenije.

Marijana Sukič
Slike: K. Holec

Pod Srebrnim bregom ...

... se šaule goroperajo, nedo se zaperale. Tak bi aj bilau, depa nigdar se ne vej. Covid je nauvi marš na lidi, na njigve šege, navade naredo. Že smo pisali od toga; kak je turistična sezona betegi na nauvo dveri gor oprla. Testi so na eden den že prejk 500 pozitivni pokazali, blūzi 20 procentov tau od vsej testov znamenūje. Ka pa je eške ūše, je tau, ka špitali se zanuva punijo, lidge mejrajo. V toj nauvoj negativnoj kampanji pa je fronta prauti inekcijam krepša, kak je gdakoli bila. Za toga volo politični vriy znauva brodi, kak nekše takše regule naprej vzeti, po steri aj bi se več lidi cepilo. Depa té betek košta, nebesko dosta pejnez je že pauzro pa tadale požejra. Tō zatoga volo, aj bi testi več nej vcejlak šenki bili. Človek aj se vsikši drugi den testira, depa pejnezi iz njegve bukse morajo vōpriti ali pa aj tisti plačajo, pri steri je človek v službi gé. V vsem tem bojnjanji, kak tadale, se nin daleč že vrastvo za covid-19 vidi. Po nekšni prognozaj, aj bi nin v decembri že vrastvo vōprišlo. Kakšo bau, tableta ali inekcija, eške se ne vej najbolje. Kakoli bau, dugi štiri ali pet mejsecov Slovence pa Slovenke čaka. Ji čaka, če se ma tisto zgoditi, kak se je eno leto nazaj zgodilo; vōzглаšena epidemija, pandemija pa vse takše.

Vsejm tejm »-emijam« pa se je znauva festival Kino Otok prauti postavo. Filmski festival v Izoli je rejsan trdoživni, inovativen pa eške kakši ovakši festival. Najbole bi njemi prajli ka mladi festival. Nej ranč več mladi po lejtaj, zatoga volo mladi, ka ga mladi gordržijo pa ka ga mladi trno radi majo. Na njem leko filme vcejlak skrak maurdja, na plaži se gleda, skur po cejlog Izoli se filmi vrtijo. Na njem se vsikšo leto rejsan dobri filmi gledajo, vsefele režiseri s cejloga sveta pridejo. Depa vse tau brezi kakšoga velkoga glamura, brezi rdeči tepihov, brezi farbasti reflektorov. Tak se z lidami vkūper najdejo, kak bi eni od nji bili. Z njimi si vkūper sedejo, filme gledajo, kaj spidjejo, vnoči skrak maurdja plešejo. V Izoli so brž gorprišli, ka tau, ka filmski turizem znamenūje. Tak mi tō 17. filmskomi festivali Kino Otok na pauti v tom leti vse najbaukše želejmo.

Nekšo takšo želenje je bilau na paut djano slovenskim sodakom, steri so v Afganistan odišli. Odišli pa že nazaj tō prišli. Vejmo, ka se tam spodkar godi, Merka pa s tejm NATO sta nazaj domau odišla. Tau je nej nika batrivno vōgledalo, tau, skur bejžanje domau. Zaprav slovenski pojdje pa eno par žensk v uniformaj je že 20. majuša domau prišlo. Vsevkūper so v Afganistani 17 lejt bili. Nej so se bojnali, vsefele drugo so delali. Eške gnesden pa se ne vej, kelko je tau Slovenijo koštalo. Zaprav kelko zamanjski pejnez je bilau talūčeni, ka operacija je nej naprajla, ka aj bi naprajla. Talibani so znauva cejli Afganistan prejkvzejli. S tejm je tō 10 000 avtomatski pūkš, ka je Janez Janša 2006. leta njivi vojski v dar dau, zdaj v roke talibanov prišlo. Nej trbej dvakrat prajti, ka je tau nej iz njegve žepke šlau, iz porcij slovenski ljudi pa gvūšno, ka je šlau. Rejsan je nebesko lepau komi kaj v dar dati, če ti za takšo delo bukse nej trbej goroprejtji. Zdaj, gda so pūkše verta vōminile, se leko včasini prauti tistomi obrnejo, ka ji je v dar dau, prauti NATO-oni, steri je tam škeu red delati. Naš Srebrni breg se od vsega toga samo čemerasto trausi. Un bojne nikak ne mara, sovraži go. Pravi, ka v bojni nigdar niške ne zmaga (gyōz). Un že vej, nej samo ena bojna je prejk po njem šla.

Miki Roš

Nova knjiga

BOREČA - VAS POD ZAVETJEM SV. ANE

V soboto, 21. avgusta 2021, je bila v Boreči predstavitev nove knjige z naslovom *Boreča - vas pod zavetjem sv. Ane*, ki jo je sestavil Ciril Kozar ob 500-letnici cerkve sv. Ane v Boreči.

nes lepo urejena in je zelo priljubljena med ljudmi daleč naokrog. V knjigi so opisani tudi drugi verski objekti v Boreči in tudi evangeličani, ki v Boreči zgledno sobivajo že stoletja.

Na predstavitvi se je zbralo veliko ljudi, ki so komaj čakali, da lahko vzamejo knjigo v roke in pogledajo, kaj vsebuje. Nekateri so jo hoteli kupiti že pred začetkom predstavitve, ker so se bali, da bi je zmanjkalo.

Pogovor z avtorjem Cirilom Kozarjem je vodil Srečko Kalamar, ki je tudi založnik nove knjige (založba GOR-STOR d.o.o.).

Program sta popestrila mlada glasbenika, Oliver Sukič s klarinetom in Larisa Andrejek s kitaro.

Po predstavitvi, ki je bila izvedena v sklopu občinskega praznika občine Gornji Petrovci, je občina pripravila pogostitev za vse (več kot 120 ljudi) prisotne.

Avtor in založnik knjige o Boreči, Ciril Kozar in Srečko Kalamar

Knjiga prikazuje vas Borečo, njeno zgodovino in ljudi. Posebno poglavje je namenjeno Jožefu Ficku (rojen 1772 v Boreči), duhovniku, ki je deloval v kraju Prisika na Madžarskem med gradiščanskimi Hrvati in je napisal veliko nabožnih knjig v njihovem narečju. Te knjige so bile razširjene tudi v takratni slovenski okroglini. Največji poudarek v knjigi pa je na cerkvi sv. Ane, ki letos praznuje 500 let. Cerkev, katero so po legendi hoteli zgraditi v dolini, pa je bilo ponoči kamenje skrivnostno prestavljeno na hrib, kjer je sedaj cerkev, je da-

Na slikah v knjigi najdemo tudi nekatere Porabce

Knjiga velikega formata ima 176 strani, v njej je skoraj 300 fotografij, ki jo naredijo še lepšo.

(Slika na 1. strani: Naslovnica monografije.)

Uredništvo Porabja

»MOTIVAGE«

V koordinaciji EGTZ Muraba poteka projekt pod naslovom »MOTIVAGE«, katerega cilji so: oblikovanje starejšim občanom prijazne regije ob meji, vzpostavitev dolgoročnega sodelovanja med Slovenskim Porabjem in Prekmurjem, točneje med Monošтром in Lendavo, ki zagotavlja starejšim občanom aktivno in varno tretje življenjsko obdobje. 26. avgusta so na konferenci, ki je bila odprta tudi za tisk, predstavili analizo položaja starejših občanov v Monoštru

in v Lendavi. Navzoče so pozdravili župan mesta Monošter Gábor Hu-

szár, predsednik DSS Karel Holec in direktor EGTZ Muraba Bálint Papp.

F. Sütő

59. mednarodni kmetijsko-živilski sejem Agra

Po letu dni premora spet odprl svoja vrata

Po letu dni premora je Gornja Radgona spet gostila mednarodni kmetijsko-živilski sejem Agra. Lanski je zaradi epidemije potekal v spletni izvedbi, letošnji, že 59., je bil tudi prvi večji sejem v državi od začetka epidemije. Sejem, ki je trajal od 21. do 26. avgusta, je odprl predsednik države *Borut Pahor*, ki je v svojem govoru poseben poudarek namenil podnebnim in okoljskim spremembam: »*Slabo desetletje časa še imamo, da ukrepamo. Če nam v tem kratkem času ne bo uspelo, bomo utrpeli hude posledice*«, je opozoril in uporabil izraz »*podnebni lockdown*«.

Na letošnjem sejmu se je predstavilo 1100 razstavljalcev iz 29 držav (Fotografija: Pomurski sejem)

Da je letošnji sejem Agra nekaj posebnega, je opozoril predsednik uprave Pomurskega sejma *Janez Erjavec* in se zahvalil vsem, ki so pomagali, da so sejem letos uspeli organizirati. »*Letošnja Agra je visela na nitki ukrepov in omejitev. Na zaupanju in dvomih razstavljav-*

Borut Pahor si je sejem ogledal v spremstvu francoske veleposlanice Florence Ferrari (Fotografija: Pomurski sejem)

cev in naših partnerjev. Na negotovosti, ali smo v Gornji Radgoni sploh še dovolj motivirani, da naredimo sejem v tem času. Mnogi razstavljalci so obupali in obrnili hrbet nam in kmetijstvu v času, ko bi morali stopiti skupaj,« je v nagovoru dejal Erjavec. Zbrane je nagovorila tudi francoska veleposlanica v Sloveniji *Florence Ferrari*, saj je bila letos država partnerica sejma Francija, ki se je predstavila s svojimi prehranskimi izdelki pod sloganom *Okusite Francijo*. Aktivne so bile tudi ustanove Evropske unije in podjetja iz sosednjih držav, med drugim je potekal tudi madžarsko-slovenski poslovni forum. Na letošnji Agri, na kateri se je predstavilo 1100 razstavljalcev iz 29 držav, so med drugim praznovali mednarodno leto sadja in zelenjave, poudarki pa so bili še na inovacijah, digitalizaciji, kmetijstvu prihodnosti, podnebnih spremembah, ekološkem kmetijstvu, hrani iz naše bližine, prehranski varnosti, skrbi za okolje, vodnih virih, krepitvi podeželja, biotski raznovrstnosti ter na gozdu in lesu.

Silva Eöry

PREKMURJE

16. Front@

Preminauči keden, med 21. in 27. avgusta, je bila Murska Sobota v znamenju modernoga plesa. Že 16. leto po redi je biu v prekmurskom glavnom varaši festival, zové se Front@, steroga si je že pred leti vözbrodo Matjaž Farič, erični prekmurski plesalec in koreograf. On je že od vsega začetka tüdi umetniški vodja in direktor festivala, steroga zanimivost je tau, ka plesalci, steri pridejo iz več rosagov, ne plešejo samo v gledališki dvorani ali pouleg nje, liki zvüna po cejlom varaši.

Letošnji, 16. mednarodni festival sodobnoga plesa Front@, je meu moto Kljub vsemu na okopih pandemije in brexita. Na več različnih mestaj po varaši so pauleg plesnih predstav iz Velike Britanije, Francije, Španije, Južne Koreje in Slovenije pripravili ške razstavo plesnih kejpov, koncert, plesno delavnico pa tüdi pogučavanja z gostujočimi umetniki. Tak kak pri dosta drügh prireditvaj, stere mamu v tej koronacajtaj, so si zavolo epidemije in zavolo toga, ka se iz dneva v den menjavajo pogojji, organizatori mogli vözbroditi, kak bi festival spoj leko napravili. In tak se je velka večina predstav večkrat ponavljala, spoj zanimiva pa je bila tista z naslovom Točkabrez povratka. Slovenska plesalka, koreografinja in balerina Sanja Nešković Peršin se je v Galeriji Murska Sobota večkrat predstavila s kratko plesno kompozicijo, razstavo in kiparsko instalacijo v enom, in tau furt samo enomi gledalci.

Vsevküper je bilau na festivali, steroga organizējrajto zavod Flota iz Murske Sobote in Ljubljane, soboški Mladinski informativni in kulturni klub, Zavod za kulturo, turizem in šport pa ške Galerija Murska Sobota, 30 različnih zanimivih dogodkov.

Silva Eöry

Ernest Ebenšpanger iz Murske Sobote

NJEVA DRŽINA JE PRIŠLA V PREKMURJE Z GRADIŠČANSKOGA

Ernest Ebenšpanger je Sobočanec, steri izhaja iz židovske bautoške držine. »Moj oča je rejsan biu židovskoga porekla, samo ka je te, gda se je oženo, prestau po v krščansko vöro. Vseeno so ga leta 1944 odpelali, prva na Vogrsko, od tam pa v nemško taborišče Dachau,« je prva povedo sogovornik, steri je biu

fakulteti: »Laknivo sam v dijaškom daumi, pejnez pa sam si slüžo tak, ka sam grato policaj. Tau je bilau tak, ka sam podnevi študero, po večeraj pa sam ravnivo promet, vej pa te ške nej bilau semaforov.« Po tistom, ka je leta 1962 diplomero, je prišo nazaj domau in se je zaposlo na soboški občini, gé je

Gda je prišo od sodakov, je prva šau nazaj na občino delat, po tistom je prejkvzeu vodenje nauvoustanovljene stanovanjske firme, po združitvi s komunalno firmo pa je grato direktor té združene firme, stero je vodo do leta 1974, gda so ga potegnoli v erično fabriko Mura, gé je osto 27 lejt: »Prišo sam kak

Ernest Ebenšpanger je penzionist, steri dosta ne počivle. Že vse od ustanovitve leta 1995 je aktiven pri Ustanovi dr. Šiftarjevi fundaciji, v steroj je v zadnji lejtaj predsednik uprave. Od 1993 je član Lions kluba Murska Sobota. 1998 je biu prvo paut izvoljeni za mestnoga svetnika, po tistom pa ške leta 2006. Že

Ernest Ebenšpanger z očo in materjo, pokejpani za vüzenek leta 1944

Sogovornik in njegva držina

rojeni na Tišini: »Ebenšpangeri so prišli v Prekmurje z Gradiščanskoga in tau nindri okauli leta 1860. Prva so se naselili v Odrancaj, po tistom pa so se štirje bratje rastepli po cejlom Prekmurji, moj dejde je odišo živet na Pertočo. Tam je moj oča, steri je tüdi biu Ernest, spozno mojo mamu Pavlo, rojeno Pavlin, stera je bila tam leranca, pa sta se oženila. Mater so poslali včit na Tišino, zatau sam ges biu tam rojeni. V cajti drüge svetovne bojne je nej smela več včiti, zatau smo se te preselili v Soboto, gé je moj oča, prva kak so ga taodpelali, meu bauto.«

Po bojni je oča prišo domau, samo ka je na žalost, spoj po tistom, ka so njemi v denacionalizacijskom postopki vkrajvzeli bauto, zbetežau in je leta 1948, gda je biu star 47 lejt, mrau: »Mati se je po tistom oženila s škonikom Koltajom, tak ka sam leta 1951 daubo pouestro Jelko. Držina se je preselila v Rogašovce, ges pa sam nej šau z njimi, vej pa sam po zgotovljeni osnovni šauli začno oditi na soboško srednjo ekonomsko šolo. Tistoga cajta sam živo pri teti, stera je mejla v lasti erično Flisarovo krčmo.«

Ernest Ebenšpanger se je tadale šaulivo v Ljubljani na Ekonomski

te biu župan Janez Lanščak, s sterim sta te sledkar vküper delala ške v fabriki Mura. Leta 1964 je odišo k sodakom, prvih šest mesecov je preživo v Sarajevi, gé je odo v šaulo za oficere, po tistom pa se je preselo bliže daumi, v

Študent, steri je biu tüdi policaj

Varaždin: »Gda sam biu pri sodakaj, sam se tüdi oženo, vej pa sam te daubo ške keden dni dopusta.« V zakoni z Marjano, stera je bila leranca, sta se njima naraudila sinauva Tomaž, steri je arhitekt, in Dejan, steri je zobar.

komercialni direktor žmetne konfekcije, po dvanaestih lejtaj pa sam grato direktor moške žmetne konfekcije in sam tau osto do leta 2001, gda sam šau v penzijo.«

Pitam ga, če bi lejko obranili bar en tau té tekstilne fabrike, stera je v najbavših cajtaj davala krü okauli 6500 zaposlenin. In tak pravi: »Dosta lidi me tau pita, samo ka je odgovor trnok žmetno dati. Istina gé, ka je politika nej bila preveč zainteresejrana, ka bi ohranila fabriko, stera je nej prinašala dosta dodane vrednosti. Po tistom, ka je Slovenija gratala samostojni rosag, je prišla kriza, samo ka smo ške naprej delali in živel. Po leti 2001

je prišo nauvo vodstvo, nauvi lidge, steri so nej meli pravoga znanja do specifične konfekcijske protizvodnje. Tau je moda, tau so sezonske reči, za stero moreš meti posebno znanje, izkušnje in prakso.«

od vsega začetka je tüdi član Slovenskega reda vitezov vina. »Mamo okraug 120 članov. Tau ne more biti usakši, samo tisti, steroga povabimo. Tau so lidge, steri se spravljajo z vinogradništvom, samo ka je nej mus, ka bi meli tüdi svoje gorice. Mi propagejramo kulturo pišja vina,« je povedo sogovornik, steri je za svoj 80. rojstni den daubo v dar sablo, s stero odpera šampanjce. Drüge fajte orožje, stero ške nüca, so pükše, vej pa je tüdi djager. V Lovski držini Lipovci-Bakovci je biu duga lejta tüdi starešina. »Septembra de se pa začnila lovina. Ges lovim zavce pa fazane, nej velke živali. Vleti bole vredgemlemo lovišče, pozimi pa krmimo živali,« je ške raztolmačo penzionist, steri je aktiven tüdi kak član Kluba seniorjev Pomurja in Društva prijateljev Sobote. Za vse svoje fontoško delo je leta 1975 daubo medaljo za zasluge za narod, 1989 nagrado občine Murska Sobota in 1993 nagrado Gospodarske zbornice Slovenije, leta 2017 pa ške priznanje Zveze Lions klubov Slovenije.

(Kejp na 1. strani: Ernest Ebenšpanger (na sredini s sablo v rauki) je tüdi vinski vitez.)

Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv Ernesta Ebenšpangera

Pisali smo pred 30. leti (15.)

V 15. številki novin Porabje (29. avgust 1991) je na prvi strani članek z naslovom Šaula mora biti, steroga je napiso Karel Krajcar. »V eno vesi ja najbolje potrebna šaula. Dé šaula nejga, téjsta ves ja mrtva. Tau leko véjdimó v Andovca pa na Vějrica in v Ritkarovca. Tój so tú bile šaule, pa ja bilau življenje. Zdaj pa mlajši odijo v Števanovca, vesi pa pomalok méjrajo. V šestdeseti pa sedemdeseti lejtaj smo aštja meli prej k dvejsto šaularov. Vrtca (óvoda) te nej bilau, vseposedik so nej dali zéjdati, delo so si nej najšli, zato so si v Varaša zéjdati iže. Tak nas je vsigdar menja bilau, mlajšov tú. Zdaj, preminaučo šaulsko leto, smo meli 61 šaularov. Tau sa pravi, ka ja vsakši klas (razred) posaba, samo prvi pa tretji sta bila vtjüpar. Tau je tak idealno, ka ja v eno klasa nej dosta mlajšov, zato ja pa tak školnictja bola leko navčéjo. Tendencja ja tak takša, da bi sa v mali skupinaj (csoport) včili mlajši, najbolja par djeztitjaj pa matematiki. V Števanovca ja tau naupak (obratno), toj so si prejdnji ovak zmišlili. Žüpan je pravo, ka ja v naši šauli dosta školnikov. Školnictja prej kröj djemlejo kraj od lüstva! Dasvejta sta dva školnika včila mlajša, pa ja tú dobro bilau. Zato bi pa rad zdaj najprvin z mali šaulari začno, ka bi vtjüpar bilej prvi pa tretji klas in drüdjji pa štrti, potejn pa vekši, peti pa šesti in sedmi pa osmi klas. Samo tau nej računó, ka bi s téjn dosta školnikov tú nej pršparo, baujo takšna vóra, stera nado smeli vtjüpar držati. Samo mlajšon bau mantranja pa školnikon tú, ka nado mogli téjsto navčiti, ka da potrejbno,« je prva zapiso Krajcar in ške cujda: »Letos ja v naši šauli končalo 11 mlajšov: 6 do šléj v srednjo šaulo, 5 pa v strokovno (ipari). Štiridja

do od tej šléj v gimnazijo, de do sa tadala včili slovenstji djezik. Tau nej lapau? Koga hvali tau? Vsigdar čöjamo pa stemo od manjšinske politike, da nas pomagajo, kak ja potrejbno, šolstvo, včenje maternega djezika pa drüdjja djeztitja. Pa o ten, ka v Romuniji ne poštojajo manjšino, ka so dola zaprajli šaula pa kulturo. Tau pa ništja na véjdi, ka par nan tú leko dosta vse kaj kritizira. Kakšno bodočnost (jövó) žalej zdaj našoj vesi žüpan, ka nan ja pred volitvami (választás) tau obečo, da ves malo gora

(szívnonal) dela kak naša, bi béjo grej dola zaprajti. Zdaj šaula ostana tak, kak ja béjla. Samo kak dugo? Drügo leto sa znauva začna borba (harc), aj ostana?! Borili (harcolni) mo sa, vej pa méj školnictja že na 21. stoletja (század) prpravla-mo naša šaulara. «

DRAGI SLOVENSKI BRATJE IN SESTRE! Tak se je začnilo pisanje püšpeka Istvána Konkolya vödano v knjigi, stero so dau-bili vsi vörniki, steri so 19. avgusta bili v Somboteli prisotni pri sveti meši, stero je darüvo

božji blagoslov in posredujočo ljubezen device Marije. «

Če krüja nega doma, te je glad. Tak je Ireni Barber pravla Ana Hanžek z Gorenjoga Senika. »Nej davnik smo svetili 20. avgustuš, svetek Svetoga Štefana. Pri nas pa že več kak 40 lejt na té den svetimo nauvi krü tú. Ana Hanžek sé je mlada, 16 lejt stara včila krü peči od svoje matere. Krü peči je nej léko delo. Moraš najbolje te skrb meti, da peč nalagaš. Peč tak more nalažena biti, ka da z greblóv vlačéš po pauda, sa mora iskriti. Vrkaj pa peč mora bejla biti. Te sa gvüšno dobro spače krü ali pa vrtanek. Ana sa spomina na svoja mlada lejta. »Krüja je nej tak zadosta bilau kak gnes. Strašno so ga not talali, poštüvali. Prvi, da so kolač začnili, so ga prkrižili, s ten so ga blagoslovili. Če je eden falaček doj spadno, si ga mogo gor zeti pa küšniti.« je prva napisala Irena, steró je Ana raztolmačila, ka je »domanji krüj načaši kak küpléni. Baukši žma ma, duže stoji. Dva tjedna ga leko djejmó. Na Gorenjon Seniki eštje v dostaj mestaj pečéjo domanji krü. Dosta pa dosta peči so pa porüšili, zatok pa mladina več ne vej peči krü. Tau je tú istina, ka je nej samo lüstvo krivo. Trnok žmetna lejta smo prživali po I. 1950. Nej je bilau mela, nej smo mogli peči doma krü. Ge sa 30 lejt nej pekla. Zdaj pa znauva pečén, tauma para nejga.« Istina je. Tauma para nejga. Pa tauma tú nej, da je gnes mir, da znauvič leko svoj krü djejmó, pa ga mamó zadosta. Da sme v miri svetili svetoga Štefana den, da nan nej trbej glad trpeti za krüja volo. N

Vküppobrala:
Silva Eöry

Izrez iz takratnega članka Irene Barber Če krüja nega doma ...

zbüdej, delo spravi lüstvon? Zdaj pa samo tau gleda, de' bi koga mogo táposlati. Dobri prejdnji so za svojo ves, vsigdar so samo na téjn, kak bi leko pomagali pa več sprajli svojo vesi. Nej pa zaničili! Ka bau z naše vesi, z našo šaulo, našo kulturo, če da tau tak šlau? Da že vse bau zaprajto, te že težko bau nazaj napraviti, ka' ja prvin bilau. Sto da nan pomago? Kan aj sa obrnamo? Prosili smo že pomauč od ministrstva pa županije (megye), samo smo sa aštja v njej vöfpali, ka na pistéjo v enoj vesi samo tak zaprajti šaulo, dé k njema manjšina živé. Naša méjsli ja potrdó Pedagoški Inštitut Železne županije (Vas megyei Pedagógiai Intézet), da ja zvižgalivo, pa ja vöpravo, štera šaula tak dobro, na takšnon nivoni

papež Janez Pavel II: »Veseli me, da ste skupaj s svojimi gospodi škofi in duhovniki prišli v Sombotel na sveto mašo svetega očeta. Ko se bo vaša velika želja uresničila in bo papež obiskal tudi vas, vam bomo obisk vrnili. Vaše navzočnosti se iz srca veselimo, saj nas ob krščanskem bratstvu povezuje tudi naša skupna zgodovinska preteklost. Za vernike naše škofije je bilo vedno naravno, da so živeli skupaj z brati in sestrami druge narodnosti, kulture in drugega jezika. Tudi danes ne moremo imeti lepše naloge, kot da negujemo in krepimo čustvo solidarnosti. In upamo, da bomo v duhu dobre volje in ljubezni v bližnji prihodnosti lahko rešili vse naše skupne težave. S tem iskrenim voščilom vas pozdravljam in prosim za vaš

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Od konca avgusta

Od konca avgusta, gda je več nej tak vraučé, začnejo blejati djeleni (rukanje jelenov), s tejn označijo svoj teritorij pa tiste krave, stere se k njim držijo. Točno se ne vej gda, zato ka tau je od dostavse odvisno, kak od pokrajine tak vrejména.

Na Vogrskom najprvin na južnom pa na zahodnom tali rosaga, v županijaj Baranya, Somogy, Zala, Vas (Železna) pa Győr-Moson-Sopron začnejo djeleni blejati. Potejm se pomalok proti vzhodnom tali rosaga širi blejanje, cejlak do Zempléna, steri hribi so slejdnji v redej. Te čas so djeleni zavolé nemirni, bola so aktivni, zavolo toga večkrat vö na poštuje priletijo, najbolja od zadvečerka do zaranka se trbej od tauga bojati. Gda najbolja blejejo djeleni, te skur cejli den dejo, na edno minuto se ne stavijo, tašoga reda se še od lüstva ne bojijo. Najbola nevarni so za osebne avtone, zato ka če se avto pa djelen sreča, te se ma zgoditi fejt velka nesreča tö. Djelen je visiki pa največkrat nutra v kabino spadne, gde so šofer pa tisti, steri se z njim vozijo. Taše nesreče se sploj dostakrat zgodijo v Železni županiji, zato ka je dosta goščé. Zavolo toga šofer samo te vzeme napamet djele-na ali drügo divjad, gda vö na paut skauči pa največkrat je te že kesno, sploj pa te, če naglo pela. Če se zgodi nesreča pa tavdarimo djelena ali drügo divjad, nej slobaudno vcujseg-niti, dolavlejtji s ceste, zato ka tau je fejt nevarno. Kak z no-gami tak z orami nas fejt leko ranijo. Zavoženoga djelena nej slobaudno taodpelati odti-stec, gde se je nesreča zgaudi-la, zato ka djelen je last lovsko-ga društva. Če ga stoj odpela, te kradne, pa ga poštrafajo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Hitro testiranje ni več brezplačno za vse

Hitro testiranje na koronavirus ni več brezplačno za vse. Za zdaj se bodo zaposleni testirali kot običajno - enkrat tedensko in brezplačno. Gre za gostince, učitelje, vzgojitelje, trgovce, frizerje, taksiste, zaposlene v igralnicah, in kongresnih dejavnostih, izvajalce vzgoje in izobraževanja na področju verske svobode, zaposlene v zdravstvu in socialnovarstvenih zavodih. Za vse druge, ki na primer hitri test potrebujejo za obisk hotela, gostinskega lokala, kulturne prireditve ali pred prečkanjem meje, pa bo ta plačljiv, veljal pa bo le 48 ur. Si pa vsaj za zdaj lahko oddahnejo tranzitni potniki, torej turisti in avtoprevozniki, ki le potujejo skozi državo. Vsem tem zaenkrat ne bo treba predložiti dokazila o izpolnjevanju PCT-ja, morajo pa Slovenijo zapustiti v najkrajšem času oziroma najpozneje v 12 urah po vstopu. Prav tako je izjema čezmejni delovni migrant, ki ima delovno razmerje v eni od držav članic EU ali drugi državi schengenskega območja in ki ima prebivališče v razdalji največ deset kilometrov zračne črte od skupne mejne črte Slovenije in sosednje države ter se vrača v petih dneh po prehodu meje.

Simpozij treh Slovenij o totalitarizmih

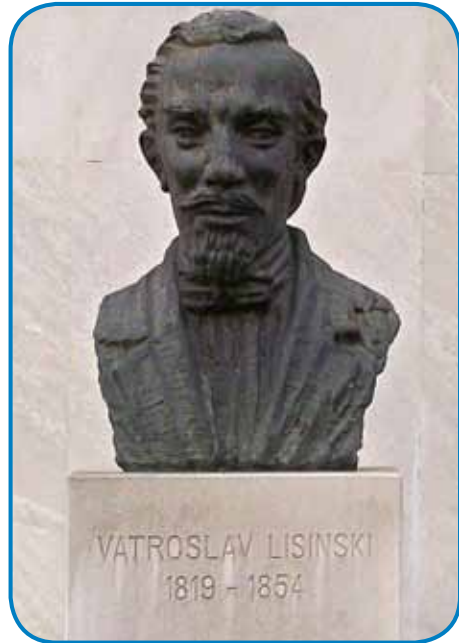
V Muzeju novejšje zgodovine Slovenije so pripravili Simpozij treh Slovenij o totalitarizmih, ki ga je ob 100-letnici rojstva filozofa Milana Komarja (1921-2006) pripravil zavod Philosophia perennis. V uvodu je zbrane nagovorila ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Helena Jaklitsch. Kot je dejala, so Komarjeve misli in premišljevanja, čeprav pisana pred desetletji, danes še kako aktualna. Izrazila je veselje, da med bralce prihaja njegova knjiga, posvečena trem totalitarizmom, ki so tragično zaznamovali slovenski narod, in da je temu namenjeno premišljevanje današnjih gostov, ki prihajajo iz vseh treh Slovenij - matične, zamejske in izseljenske.

Glasba nas bogati, povezuje, združuje in se oglašča čisto povsod ...

MADŽARSKI, HRVAŠKI IN SLOVENSKI GLASBENIKI SKOZI ČAS IN PROSTOR (5)

Hrvaška 1 - Vatroslav Lisinski (1819-1854)

Tokrat prvič posegamo v še ene-

Vatroslav Lisinski, kip

ga od sosednjih geografskih prostorov, k sosedom Madžarom in Slovencev, k Hrvatom. Razvoj hrvaške glasbe lahko razdelimo na pet obdobj. Ta se začne s prvimi

Ivan pl. Zajc

glasbenimi zapisi, spomeniki, ki vključujejo tudi *glagoljšavo* in traja do konca 18. stol. V drugo sodi obdobje narodnega prepoda v prvi polovici 19. stol. z značilnim ilirizmom.

Glavni predstavnik tega je zagotovo *Vatroslav Lisinski* (1819-1854) kot prvi hrvaški skladatelj

kajkavskega in ilirskega sporočila. V okviru takratne Jugoslavije je bil prvi, ki je pisal glasbo v (hrvaškem) nacionalnem duhu (Milo Cipra). Za to je uporabil neusahljive vire ljudskih pesmi. Saj je njegov ustvarjalni obolus najmočnejši prav v vokalni literaturi; to je glasbi, ki je tako ali drugače (po)vezana z besedilom in petjem. V tem je poudarjena njegova romantična elegična razpoložena bogatih čustev, bujne domišljije in pretanjenega okusa. Čeprav se Lisinske mu ni posrečilo, da bi popolnoma izpeljal že omenjena ilirska načela in kar mu je pre-

prečila prezgodnja smrt - saj je umrl komaj 32-leten - je celim rodovom, ki so ga nasledili v hrvaški glasbeni prihodnosti, jasno pokazal smer k ustvarjanju izvirne umetniške glasbe. Od 28 zborov jih je Lisinski napisal večino na hrvaška besedila. Prvi po vrsti je domoljubni *moški zbor Iz Zagorja* z izvirnim naslovom *Pjesma/Pesem* (1841) na čast Ljudevitu Gaju. Lisinski je avtor tudi prve hrvaške nacionalne opere v dveh dejanjih *Ljubav i zloba/Ljubezen in zloba* na libreto Dimitrija Demetra (1846).

Med njegovimi orkestrskimi *weraturami* je najbolj značilna *Jugoslovanska* (1850). Gre za četrto skladateljevo delo te vrste, ki je nastalo v Pragi. Prvič je bila izvedena (1850) v Zagrebu. Poleg dveh tém, od katerih ima posebno druga hrvaške značilnosti, je avtor uporabil tudi več samostojnih motivov, ki so spretno vpleteni v orkestralno

tkivo. Iskren umetniški navdih in glasbena zrelost sta obrodila lep sad. Lisinski je na pragu mojstrstva ustvaril delo, ki je v čast njemu in hrvaški glasbi nasploh. Tu je še opus V. Lisinskega s področja klavirskih in orkestralnih del pa še *Slavonsko kolo*, dela za klavir (solo), več *Hrvaških kol*, *Valčki* za narodno večerno zaba-

pokrajinah. Njihova specifičnost, značilnosti so se skozi stoletja razvoja izoblikovali na stičišču različnih kultur: hrvaške, madžarske in slovenske (pomursko-prekmurske, panonske).

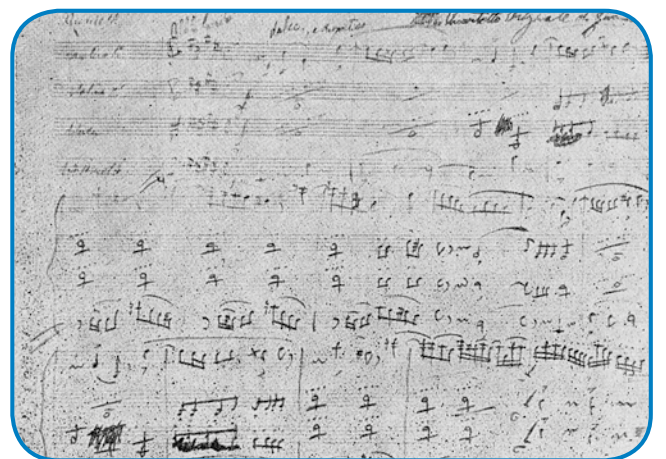
Za njim, skoraj pol stoletja, je sledil *Ivan pl. Zajc* (1832-1914) s svojim res bogatim opusom. Med njimi je na prvem mestu opera

*Prinoma ravnanje predložiti rešenja radi: -
Kako poslovne svoje kraj godinu ovul dotančijim
iz običaj celjal, koj ovakome rekonome članu jest:
nspdujanje: poboljšanje korištanje bog zaroda.
zlaščeci. predaje hiva tako H. P. Analejtovul, kao i
H. Kupštini na pregled ston prorojnim, da maleni
ku žrtvul, koji ov dragovoljno položi; kako primiti
izvolje, kako god in on od seca čedo podreozje.
U Zagrebu 22. Studena 1852 V. Lisinski.
Nadrišalel: društvo učionak i
ravnalel: glasko društvoe.*

Rokopis V. Lisinskega

vo, *Štajerski valčki*, več ciklusov *Mazurk*, to so poljski ljudski parni plesi v 3/4- ali 3/8-taktu in *Tamburaška za zbor*. Z nekaterimi uglasbitvami zborov je V. Lisinski posegel še na sosednje avstrijsko gradišćansko nacionalno območje, saj gre vendarle za bližino obmejnega sodelovanja med Avstrijo, Hrvaško, Madžarsko in Slovenijo.

Nikola Šubić Zrinjski (1876). Neposredno je povezana s sosedni-Madžari, saj ta *hrvaška opera* v libretu Huga Badalića in po drami nemškega pesnika in vojaka Carla Theodorja Körnerja (1791-1813) v treh dejanjih in osmih slikah slika *bitko pri Szigetváru* v županiji Baranja leta 1566. V njej se je Nikola IV. Zrinjski, vodja hrvaških in madžarskih

Rokopis Ivana pl. Zajca

Če je tudi hrvaško glasbo na začetku izoblikovalo zgolj ljudstvo in je v tistih primerih šlo in še gre za izključno ljudsko glasbo - so vse tole zdaj že tudi odsevi izključno v umetni ali umetniški glasbi. V teh in takih (avtorskih) delih gre za visoko umetniško glasbo kot refleksije v navedenih

sil, junaško postavil proti prevladujočim *otomanskim* silam. Premiera te opere je bila v Zagrebu 4. novembra 1876 v tedanjem ljudskem gledališču, ki je danes Stara mestna hiša.

(Prihodnjič: *Slovenija 2 in Slavko Osterc*)

Franc Križnar

POMURSKI GALOP V LENDAVI

V Lendavi so petič organizirali prireditev Pomurski galop s tekmovanjem, glasbeno-konjeniško predstavo Sveti Ladislav, viteški kralj in vrsto drugih spremljevalnih dogodkov. Organizator je bilo

četrti pa Mario Gönter iz Gaberja na konju Cross and Dreams. V kategoriji Slovencev je bil najhitrejši Matej Grebenjak iz Petišovcev na konju Inferno, ki bo prav tako tekmoval v madžarskem

Na prireditvi je bil poudarek na zgodovini konjev in njihovem sožitju s človekom

Društvo ljubiteljev konjev, ki ima sedež v Lendavi, pri organizaciji in izvedbi dogodka pa so sodelovali še Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost, Občina Lendava, Zavod za kulturo madžarske narodnosti in drugi. Gre za predtekmovanje za Madžarski nacionalni galop, ki bo 2. in 3. oktobra na Trgu herojev v Budimpešti.

Tekmovanje je potekalo v dveh

glavnem mestu.

Po konjeniški predstavi so si obiskovalci ogledali še predstavo huzarjev. Na prireditvi so prikazali tudi vojaško tehniko iz devetega stoletja in iz obdobja Rimskega cesarstva. Sledila je predstava s konji z naslovom Vdor barbarov na ozemlje Rimskega cesarstva in prikaz tekmovanja rimskih kočij. Za otroke so pripravili glasbeno-konjeniško predstavo Pepelka.

Najboljši tekmovalci so se uvrstili na Madžarski nacionalni galop v Budimpešti

kategorijah. V prvi so tekmovali v Prekmurju živeči Madžari, v drugi pa Slovenci. Iz prve kategorije so se na Madžarski nacionalni galop uvrstili najboljši štirje. Zmagal je József Horváth iz Lendave na konju Flyer de Pecos, drugi je bil Jožef Biro iz Dolge vasi na konju Fox LS, tretji Erik Somi iz Žitkovcev na konju Filou Fruska,

Pomurski galop so zaključili s finalno dirko in podelitvijo nagrad ter glasbeno-konjeniško predstavo Sveti Ladislav, viteški kralj, v kateri je sodelovalo dvaintrideset konj in več kot osemdeset konjenikov, opernih pevcev in drugih nastopajočih.

Besedilo in fotografiji:
Jože Gabor

Kak so mali, tak so nevarni

Gda v lesej ali po parki odimo, naléki dobimo klejše (klope), na nas se zgrabijo pa nas ščipnejo. Zaman nosimo duge hlače ali srajce z dugimi rokavi, klejši brž najdejo tiste točke na tepli, gé se naleki nutzgrabijo v kaužo. Tau so lakét, mesto pod koleni, šinjek ali prsni koš. Gda domau pridemo iz lesa, mora-

dapa ne boli pa ne srbi. Če tau vidimo na sebi, idimo k paderi. Samo od sebe ne miné ta, pa leko dobimo takšen beteg, steri de z nami vse do smrti. Padar nam da antibiotike, stero moramo dolgo brati. Antibiotiki rejsan pomagajo, ka zdravi gratamo. Drugi nevarni beteg je encefalitis (agyvelőgyulladás), steroga povzro-

Klejš na kauži

mo tejšo prejkpogledniti, gvant vōzaprati pa se skaupati.

Dostakrat samo na drugi den vpamet vzememo, ka klejša mamó, gda nas že kauža srbi. Brž ga trbej z nojetom ali s specialnim čipesom vōpotegniti, odstraniti. Tisto mesto, gé se je

ča virus klopnega meningoencefalitisa. Par dni potostim, ka vas je klejš ščipno, dobite visiko vročino (nad 40 stopinj), krče pa hūdo vas glava boli, leko spadnete v nezavest (eszméletvesztés) ali celau mrgéte. Nejslobaudno čakati, brž trbej padara zvati.

Takši radeči obrauči se naredijo, če je klejš okuženi (fertőzött) bijo

notrivdjo, moramo razkužiti. Če na kauži vidimo rdeče pečate, fleke, moramo pokazati padari (zdravniku). Kjejšov geste prejk 20-féle, dapa nej so vsi nevarni gé na lidi. Najbole na gaus-ti dobimo od klejšov borelioza (Lym-ska borelioza) ali encefalitis. Lymsko borelioza povzroča bakterija Borrelia burgdorferi, stero širijo okuženi klejši. Najprva takši simptomi gestejo, kak če bi influenco, gripo meli, kasnej leko vpliva na naše sklepe (izület) ali na živce (ideg). Kak leko spoznamo, ka mamó borelioza? Tam, gde nas je klejš ščipno, nam kauža radeča grata kak obrauč, steri vsigdar večši grata,

Prauti encefalitisu geste cepljenje. Mlajši ga že od ednoga leta starosti leko dobijo, imunost drži 4-5 lejt, potistim trbej se dati znauva cepiti. Vrejdno je prositi zaščitno cepljenje, ka je tau nevaren beteg. Prva je dosti lidi mrlau zavolo njega, ka so kesnau šli k doktori.

Prauti klejšom se leko branimo s sprejom ali kakšno kremo. Če si nutnamažemo kaužo, tisto smrdi pa klejši tau nemajo radi. Dapa najbaukše je prevencija, če se pa vidijo kakšni simptomi, stero smo prva nej meli, idimo včasni k padari.

Margit Čuk

... DO MADŽARSKE

Madžarska vojska je iz Afganistana pripeljala domov 540 ljudi

Na tiskovni konferenci Ministrstva za obrambo je minister Tibor Benkő izpostavil, da so poskrbeli za vse svoje vojake in vse Madžare, ki so jih zdrave in nepoškodovane pripeljali domov iz Afganistana. Madžarska vojska je za reševalno akcijo dobila povelje 17. avgusta, vojaki so se napotili 19. avgusta zjutraj. Pri reševanju so uporabljali vladna letala Airbus-319, na Madžarsko so pripeljali 540 ljudi, ki so jih prej zbrali v Uzbekistanu. Med njimi so bili Madžari, Američani, Avstrijci in Afganistanci. Madžari so pripeljali v državo tiste Afganistance in njihove družine, ki so pomagali madžarskim enotam, ki so služile v misiji v Afganistanu. Na Madžarsko so pripeljali 47 družin s 187 otroki.

Generalni poveljnik madžarske vojske Romulusz Ruszin-Szendi je izpostavil, da pred madžarsko vojsko verjetno ni bilo še takega izziva, saj so imeli vojaki manj kot 20 ur, da se pripravijo na reševalno akcijo, ki so jo poimenovali operacija Šaman. V operaciji, v kateri je sodelovalo kakih 100 ljudi, so madžarska letala 14-krat pristala v Kabulu. Minister je povedal tudi to, da so nekateri Madžari še v Afganistanu, njihovega točnega števila ne poznajo. Življenje v Afganistanu se ni ustavilo, tako pri podjetjih in mednarodnih organizacijah delajo še madžarski državljani, ki pa zaenkrat ne želijo zapustiti države.

V šolah in v vrtcih ne bo obvezno nošenje mask

Ministrstvo za človeške vire je prejšnji teden opozorilo šole na pomembnost varnega začetka novega šolskega leta. Opozorilo je predvsem na upoštevanje higienskih predpisov, hkrati je najavilo, da nošenje mask ne bo obvezno ne na šolah in ne v vrtcih. Enako ne bo obvezno merjenje telesne temperature učencem. V izjavi je ministrstvo izpostavilo, da je začetek letošnjega učnega leta veliko varnejši, kot je bil lani, saj so bili vladni ukrepi proti Covidu-19 uspešni in tudi velika večina učiteljev je cepljena. Izmed dijakov, starejših od 12 let, jih je bilo cepljenih 168 tisoč. Ministrstvo je pozvalo starše, naj otrok, ki kažejo simptome obolenja, ne pošiljajo v šolo.

V petoj vöri že stanam

Karči Dončec ali kak je doma v Slovenskoj vesi zovejo, Daulašini paulak pri pauti majo ram. Dostakrat, gda se

Daulašini Karči iz Slovenske vesi

tam mimo pelam, vanej pred ramom na stauci sedijo ali za ramom s kokauši se spravljajo. Prejšnji keden so tō vanej bili, kak so mi pripovedjali, oni ne morejo, ka bi samo znautra v rama bili. Istina, ka dosta dela nejmajo, zato ka dve leti, ka je žena mrla, več ogradca tō ne delajo. Najbola radi se s kokauši spravljajo, že rano, v petoj vöri, gda gorastanejo, je vöpstijo pa je spolagajo. Potejm spijejo edno kavo pa tak lopau pomalek tapokadijo edno cigareto.

- *Možak, vi se po iži tak zovete ka Daulašini, kak ste tau ime dobili pa ka tau znamenije?*

»Med starci je bijo eden, steri se je tak zvau ka Daulašin, on je vö v Meriko odišo, mi smo pa te s kučov tau ime tak erbali. Depa ka tau znamenije, tau ne vejim.«

- *Vejn zato se tak zovete, ka tū v dolej mate ram, zato ste Daulašini. Te ram, gde zdaj živete, je vaš rojstni ram?*

»Tū sem se naraudo pa gora-

raso, depa gda sem se oženo, te sva müva z ženauv zidala ednoga nauvoga. Te ram je nejdaleč kraj odtec, vejn dvajsti mejtrov prejk poštuje. Dugo lejt smo tam živeli, depa gda se je sin oženo, potistim smo mi tistoga nauvoga prejkdali mladim, mi smo pa sé prejkprišli v tau-ga staroga.«

- *Té ram ste tō lopau vönaprajli.*

»Dober je, samo telko, ka je stari, depa mena je zavole, zato ka bi se sam v völkom rami zgübo.«

- *Dobro je bilau tū gorrasti?*

»Dobro je moglo biti, če je ranč nej bilau dobro. Delati je trbelo, zato ka maro smo meli, vertivali smo. Gda nas je oča tū njau, potistim smo še več lejt gazdüvali, sledkar smo maro taodali pa samo

Karči ma devet kukauši pa enoga kukauta

svinje smo meli.«

- *Vi ste tō v kosavnoj fabriki delali kak zvekšoga vsi moški tistoga reda?*

»Nej, dja sem malar bejo, najprvin sem v Sombotel odo na železnico delat, sledkar pa sé v Varaš v Socialni daum sem prišo.«

- *Kak tau, ka ste se za malara včili?*

»Gda sem v šauli zgotauvo, te je moj razredničar (osztályfőnök) pravo, aj se za šlosara včim. Zato ka gda je njegvi biciklin kaj prašnati bijo ali ga kaj popravlati trbelo, te mi je vsigdar pravo: „Karči, malo mi prejkpogledni biciklin“. Tak sem te v židano fabriko üšo, gde se je glasiti trbelo za šlosara. Vižgo sem dobro napravvo, depa dosta se je glasilo pa te zavolo toga so namé nej goravzeli. Te mena pravi moj razredničar, aj dem v KTSZ za zidara. Vrag de išo, sem pravo, dja neštjem zidar biti. Te sem dve leti tak odo delat, najprvin sem v Sakalauvce v gauštjo odo trnje žet, potejm pa na državno gospodarstvo (állami gazdaság). Gnauk so pri nas farbali Korpič možak, pa mena pravi, aj dem v Varaš k malara Ödöna pa aj tam inaš (vajenec) baudem. Tak je bilau, zglaso sem se, gora so me vzeli pa kak segédinaš

sem tri lejt tam delo. Te potejn sem v Sombotel üšo na železnico delat kak malar. Par lejt sem tam delo, samo te so me pa za sodaka odpelali. Fejst sem se čüdivo, zato ka dja sem plačüvo mejsečno, pa ranč nej malo, aj mi nej trbej rutjivati.«

- *Te je pejneze vrag vzejo, ka ste dočas nutraplačali, nej?*

»Nej, pejneze sem nazajdaubo, vse, ka sem dočas nutraplačo.«

- *Gda ste dolazaslüžili sodačijo, ka ste delali?*

»Nazaj sem üšo v Sombotel delat, odtistec pa sé v Varaš

V staroj iži sam žive, nauvo so prejkdali sinej pa njegvoj držini

v Socialni daum za malara. Pettresti lejt sem delo v tau mesti, več nikan sem nej üšo pa tak odtec sem v penzijo odišo. Dočas ka sem delo, nikdar nika me je nej bolelo, zdaj ka že ne delam, zdaj me nodje bolijo, tašo še vrag nej vido. Istina, lejt so tō odišla, zdaj sem v sedemdesetausmoj lejt.«

- *Ranč zdaj so vam obed pripelali, kak ste zadovolni, kak vam tjjöjajo?*

»Töj pri mena vse sfali, ka dja ne zej, pojep ma pisa, ka ostane, tisto te on zej. Če je kaj tašo, ka nej za njega, te pa s kokauši spolagam, tak ka nika nejde na kvar.«

- *Vi vejte tjjüjati?*

»Dja ne vejim pa ranč ne probam, ka bi plin nutrazakapčüvo. Djajca, ka mi kokauši znesejo, tista dejkli pa pojba tazdavam, pa te če je pripravijo, te mi prejkprinesejo.«

- *Kelko lejt ste sami?*

»Zdaj dve leti, ka je žena betežna gratala pa me je tünjala.«

- *Ka delate cejli den sami?*

»Kaulak rama kaj trbej, pri

tašom starom rami furt nika trbej. Dosta delam s kokauši, zdaj so one mena tak kak mlajši, polagam je, djajca dolaberem, pucam, nastilam njim. Vejpa čas mam, ka aj delam, cejli den ne morem

samo tak tasejdti. Zdaj devet kokauši mam pa enga kokauta. Ovak sem pa nej sam, pojep je paulak doma pa večkrat prejkpride pa me pogledne.«

- *Gda ste se ženili?*

»Leta 1969, moja žena je iz Števanovec bila, od Čafardini. Depa müva sva se nej doma spoznala, litji na cugi, dja sem v Sombotel odo delat, ona pa v Köszege.«

- *Gda stanete?*

»Dja rano, istina tau tō, ka že s kokauši dem spat, gda je pau devet, zazranka pa že v petoj vöri stanem. Prvo je, ka kavo spidjen pa vožgem cigaretiln.«

- *Kadite?*

»Pa vejš, ranč nej malo, na den en pakli, ka je nej fal, če cejli mejsec vküpdamo. Depa ka aj delam, dja rad kadim. V cejlom življenji sem kado, zdaj aj taknjam, vejpa te že rejsan nika veseldja nemo emo.

(*Kejp na prvi strani: Karči trno rad sedi pa počiva pred ižov.*)

Karči Holec

Monoštrčani, ki so ustvarili trajne vrednosti

Lani avgusta, na predvečer madžarskega državnega praznika, so v prvem nadstropju monoštrškega Muzeja Avgusta Pavla odprli občasno

dom; njegov stanovski kolega *Artúr Mathiasz (Marót)*, ki je urejal mestni časopis in ustanovil pevsko društvo; okrajni zdravnik *dr. Ernő*

ali česa drugega, in medtem ustvarile trajne vrednosti.»

Gradivo o predstavljenih osebah so zbrali člani Domoznanskega kluba, ki ga od ustanovitve leta 2010 vodi naša sogovornica. »V institucionalnih okvirih knjižnice in muzeja se trudimo reševati, ohranjati in predstavljati vrednosti mesta. Pripravljamo razstave, nekateri člani pišejo knjige, za vse te dejavnosti pa poskušamo pridobiti sredstva.« Članstvo kluba spodbuja lokalno občino k ohranitvi dragocenih stavb ali predlaga imena ulic, prizadeva pa si tudi za seznanitev domačinov z zgodovino naselja oziroma znamenitimi osebnostmi in prizorišči v Monoštru. Organizacija prireja domoznanske sprehode po mestu, lokalne dragocenosti pa predstavlja tudi šolarjem in dijakom.

»Pri tokratni razstavi smo

izpostavila, da vsebuje monoštrška domoznanska zbirka številne arhivske posnetke že od nekdaj.

Vse osebe na tokratni razstavi so se udeleževale tekom 20. stoletja. »Pomembno je bilo, da smo imeli dostop do njihovih biografij in tudi

Pred tremi leti je bilo vpisano prvo ime v »Zlato knjigo nesmrtnih Monoštrčanov«, v katero vsako leto s podpisom župana uvrščajo nove zaslužne osebe. »20. avgusta 2018 smo vanjo kot prvo zapisali ime državnoborskega poslanca *dr. Gáborja*

Piroška Molnár: »Med znamenite Monoštrčane smo uvrstili tudi Avgusta Pavla, po katerem je poimenovan naš muzej.«

razstavo z naslovom Portreti znamenitih Monoštrčanov (»Szentgotthárdi hírességek csarnoka«). Zaradi omejitev v času drugega in tretjega vala pandemije koronavirusa smo ustanovo obiskali šele pred kratkim, in sicer zato, ker bodo obravnavano razstavo zaprli v sredini letošnjega oktobra.

V prvem od nadstropnih prostorov lokalnozgodovinske in slovenske narodnostne zbirke visi na stenah sedem črno-belih panojev, na katerih je predstavljenih osem znamenitih in zaslužnih nekdanjih prebivalcev Monoštra. Med njimi najdemo enega samega Slovence, in sicer prvega prekmurskega poklicnega znanstvenika *Avgusta Pavla*, ki je v Monoštru domoval v svojih nižjih gimnazijskih letih. Ob njem so z obsežnimi besedili in nekaj ilustrativnimi fotografijami prikazani župnik in mučenik iz Trošče *blaženi János Brenner*; kraljev notar *Gyula Desits*, ki je ustanovil številna podjetja in podpiral kulturno življenje v Monoštru; njegova soproga *Matild Desits*, ki je bila zaslužna za izgradnjo evangeličanske cerkve; ravnatelj gimnazije *Ede Hodászi*, ki je ustanovil šolski sanatorij in dijaški

Székely, ki je bil steber monoštrškega zdravstva skoraj petdeset let, ter etnograf in učitelj *Kálmán Vakarcs*, avtor najtemeljitejših monografij o monoštrsko-murskoboškem okraju med obema svetovnjima vojnoma.

»Že pred tem smo postav-

Pano s predstavitevijo člana zdravniške dinastije Ernőja Székelya

ljali občasne razstave, na katerih smo predstavljali kakšnega od znamenitih Monoštrčanov,« nam je dejala pobudnica aktualnega prikaza, nekdanja direktorica knjižnice in muzeja *Piroška Molnár*. »Tokrat želimo obiskovalce seznaniti z življenjsko potjo osebnosti, ki so v mestu veliko storile na področju kulture, zdravstva

si razdelili naloge, za vsak pano je gradivo zbral po en član našega kluba. Del osebnih predmetov in slik so nam posodili potomci obravnavanih ljudi, če pa to ni bilo mogoče, smo razstavili kakšen njihov dokument ali publikacijo iz domoznanskega fonda naše knjižnice,« smo izvedeli od *Piroske Molnár*, ki je ob tem

Avtorji razstave so zbrali tudi nekaj originalnih rekvizitov obravnavanih osebnosti

dokumentov ter rekvizitov. Prihodnje leto pa bomo na hodnikih županovega urada postavili stalno razstavo o 19 znamenitih Monoštrčanih, med katerimi bodo seveda tudi osebe iz starejših obdobj. Pri tokratni občasni razstavi smo se omejili na minulo stoletje, predvsem zaradi dostopnosti informacij,« je kriterije za izbor oseb objasnila koordinatorica zbirateljskega dela. Leta 2013 so monoštrski občinski svetniki ustanovili Odbor za zbirko vrednosti, katerega člani so postali tudi trije udje Domoznanskega kluba. »Vrednosti Monoštra in pridruženih naselij smo začeli zbirati leta 2015 in jih uvrstili v zakonsko predpisane kategorije. Ta podatkovna baza je od decembra 2020 na voljo na prenovljeni spletni strani kluba in je od začetka letošnjega avgusta dostopna tudi na virtualni razstavi muzeja. Trenutno obsega zbirka vrednot od 170 do 180 enot, to število pa neprestano narašča,« je povedala nekdanja vodja knjižnične in muzejske ustanove.

Varghe, ki sicer ni postal častni občan Monoštra, je pa njegovo ime na ta način ovekovečeno. So pa med častnimi občani *Herman Bujatti*, grof *Albert Apponyi*, *Kálmán Széll* in *Ödön Vajda*, oni so prav tako zabeleženi v naši »Zlati knjigi«.« Avgusta 2020 so bila v knjigo vnesena imena skoraj vseh osebnosti, predstavljenih na tokratni muzejski razstavi. »Na žalost je gimnazijski ravnatelj *Ede Hodászi* umrl pred manj kot petdesetimi leti, zato je bil vnos njegovega imena po predpisih nemogoč. Upamo, da se bo to pravilo omililo in bomo tudi ustanovitelja dijaškega doma kmalu lahko uvrstili na seznam.«

Do sredine oktobra je še dovolj časa, da Lokalnozgodovinsko in slovensko narodnostno zbirko Avgust Pavel obišče vsak, ki bi rad spoznal osem zaslužnih osebnosti mesta Monošter. Saj kakor *Piroška Molnár* poudarja, o njih še domačini premalo vedo.

-dm-

Trgatev nauvoga sada pri mladom verti

Varaški slovenski penzionisti Drštva porabski slovenski penzionistov smo trno dobro pozvanje dobéjli na eno nauvoféle paversko delo na Gorenjom Seniki. Mladi vert

bi se že od davnik poznali. Nazdravili smo vsi vküper z dobrov domanjov »svečenov vodaav«, potistim pa, hajt na delo. Nas, nauvi delavcov, je bilau osem, drügi so že vsi

pá bola zagnalo. Kak vsakšo delo, k tomi tü mora meti človek žlak pa prakso. Vej je nam že sledkar tü dosta bola sporej šlau, kante so se redno napunjavale. Marika Kürnjek je tau delo prauti konca etak povzela: »Zdaj nam že dosta bola flajsno dé, kak nam je zazranka šlau, depa itak nej tak kak Évi. Dobro je brati, ka nam grmauvdje senco drži, mena se véjdi, nej žmetno delo, nej se trbej pridjéjhati. Léko delo je, zdaj že vejmo, kak trbej brati, cejli grozd préjati pa tak dola potegniti zrnje. Tau je tü dobro, ka ne šprickajo (škropijo), tau je rejsan bio.«

Zvöjn toga, ka smo se nauvo delo leko navčili, za veliko cenimo, ka smo več generacij leko spoznali pri deli, se vtjüper družili, nej se štelo, če je mladi ali starejši, Vögrin ali Slovenec. Marijana Kovač etak ceni tau priliko. »Leko povejm, ka smo fejs radi, ka smo leko prišli, tau je Évina ideja bila.

smo ranč nej planirali, tau je zdaj tak prišlo. Prva lejta smo vsikšo leto dva-tri taše male programe meli, gda samo ena-ena sekcija prišla vküper. Fejs smo se

možauum sva tö cejlo zimau vsakši zranjek na težki spila za en šampedli, bola je tak vrejzno, dapa nika sva nej bila betežniva.«

Rejsan, tak za srcé, cukerni beteg, krvni pritisk, migren, želaudec, črvau, oči, memori-jo, kaužo, imunski sistem, kronične betege kak eške za dosta drügo prej dobro asni. Kakšo delo prosi té sad, najbola zna oča, steri je sinej pri vsakšom vekšom deli na pomauč. »Sploj male so bile flance, ranč pau metera nej, pa en dvej vejčice so mele. Dobro, ka brž rasté pa brž ma pauv tö. Zdaj že sir leko

Zrejlí pauv aronije

drüžili, trno vesele dneve smo meli pa tak mislim, ka so nam tisti spomini dugo ostali. Vüepam, ka tau zdaj tö ena taša prilika, tašo delo, ka mo se tö dugo spmominali na té den, ka smo tak lepau leko vküper bili, smo veseli tak Vaugri kak Slovenci pa vsi tak redno delamo.«

Kak pa zakoj je mladi vert préjšo do pri nas nej ali malo poznanoga sada, leko zvejmo od materé Éve: »Štiri-pet let si je sin tak brodo, ka nede telko kosiu grünt, v arendo ga tö ne dá, raj eške vcuj küpi grünt pa vse nutposadi s sadaum. Na interneti se ma je povüdo sad aronia, tak je küpo flanco pa smo v en tau nut posadili. Vsefalé drugi sad je tö posado. Pauv aronije se naleki oda, že dosta küpcov ma, ka s toga marmelado pa džem tö küjajo. V Slovenii pa dá narediti sok pa ga v glažaj gotovo doj zruknivano nazaj pripela. Tau fejs kipüjejo, ka dosta vitaminov ma pa je trno dobro za zdravdje. Müva z

na več računamo. Sprvoga smo vöokapali pa bola na gausti kosili, zdaj samo kosimo. Šprickati nej trbej, nema betega. Do tega mau je zemla eške rodila, depa mogli mo pognojiti, ka gnauk samo slaba grata, djagode ne zrastéjo vö pa pauva tö nede. Rad sam, ka sin z veseldjom dela s sadaum pa vse vredi drži kaulik rama. Pa aj ne pozabim, un je z vami, s penzionisti pa z drügimi tö tak zadovolen biu, ka pravo, ka tau ranč nej brodo, ka do tak delali té lidgé, ka tak brž zgotovimo. Pa kak bi se sir poznali, tak lepau smo vküp bili.«

Od toga lepšoga nejga, gda smo vsi srečni pa zadovolni. V imeni nas slovenski penzionistov se lepau zavalimo držini Lazar, ka nam je zavöjpala, nas tak lepau gora prijala, bogato pogostila, vsejm vküper pa za dobro družbo.

Klara Fodor

Kejpi: Klara Fodor in
Tomaž Lazar, ml.

Z mladim vertom Tomažom pa z njagvima starišama pred grmauvi aronije

Tomaž Lazar - sin od našiva penzionista Eve pa Lacina Lazara v Slovenskoj vesi - je par lejt nazaj začno pauvati aronijo, ka se vogrski zové fekete berkenye. Zdaj že vejmo, ka za pauv má jagode na mali grozdaj kak čaren ribizli. Na srejdí avgustuša je pauv lepau ozrejlo za trgatev, djagode so lepe črne. Zrejlí sad mujs dola pobrati v enom ali dvej dnevaj, aj friški ostane. Za tau delo je dobro, če je zavolé lidi vcuj. Hvala Baugi, letos smo njegvoj materi Évi na pamet prišli varaški penzionisti, steri se že par lejt nazaj z veseldjom podamo za paversko delo, vej pa mi zatok več slobaudnoga časa mamó, kak steri so po vasaj. Gda nas je goraziskala podpredsednica drštva Marijana Kovač, na kakšno delo nas zovejo, vekši tau nas sploj nej znau, ka je tau. Brž smo na pomauč zvali internet. Gda smo na njivi zaglednili kaulek dva metera visike pa redno šurke grmé v dugi redaj, smo se radüvali, kak dobro, ka se nede trbelo tüliti! Med tejm nas je vert s svojo držinov pa z domanjimi lüčkimi ženskami, mladimi padaši baratságoško (prijazno) gorapréjo, kak

meli prakso. Prajli so nam, ka črne djagode brezi pickov moramo brati, süje tü, depa plesnive nej slobaudno vcuj djati. Postavili smo se v pare v rede pa smo začnili brati z grozdov po djagodaj, brezi pickov. Depa sprvoga, kak bi nam nogé dola zbetoniro stoj, nikam smo ne prišli

Cejla naša flajsna družba

naprej, kante so se nam pa nej stele napuniti. Listje je na silo v kanto prtiskavalo, picki so nej stéli pistéjti djagode. Möjdnó nam je šlau, zaman smo se paškili dočas, ka nam verta oče Laci Lazar nej dau tanače, kak je praktično brati té sad. Samo, ka je dočas že mati verta Eva puno kanto mejla, mi pa kumar polonje. No, tau nas je

Ge sam vesela bila pa sem včasik vöodabrala osem tašni penzionistov, med njimi zakonski par tö, šteri rejsan fejs znajo delati pa so pri dobrom zdravdji tö. Évi staukrat zavalimo, ka nas je pozvala pa vüpamo, ka do zadovolni z našim delom pa do nas kleti pa zvali. Mamó zdaj en mali program pri drüštvi, ka

PETEK, 03.09.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali, Dolina Itria in Ostuni, kulinarčno-popotniška oddaja, 10.35 TV-izložba, 10.50 Posebne zgodbe, Posvojeni, dokumentarna oddaja, 11.15 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 11.40 Rojaki, oddaja o zamejcih, 12.00 Globus, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Fina gospa, angleška humoristična nanizanka, 14.40 TV-izložba, 14.55 Prislunimo tišini, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.10 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 15.45 Kapitan Sabljezobi, vladar sedmih morij, norveška otroška nadaljevanka, 16.15 Osvežilna fronta, oddaja za mladostnike, 16.40 Infodrom, poletje 2021, Zdravje, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Alpe-Donava-Jadran, 17.55 Duhovni utrip, Trubarjev Katekizem, 18.10 Bacek Jon, risanka, 18.25 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Poletni pozdrav, 21.05 Skrivnost gozda mrtvih, nemška nadaljevanka, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.55 Kinoteka: Obljubljena dežela, poljska miniserija, 23.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.15 Napovedujemo

PETEK, 03.09.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.30 Dobro jutro, 14.10 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.35 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.00 Poletna noč 2021 - poklon Tadeju Hrušovarju, 17.15 Paraolimpijske igre, povzetki, 17.55 Henričkova svoboda, dokumentarni portret, 20.00 Podnebne spremembe dejstva, britanska dokumentarna serija, 21.00 Paraolimpijske igre, povzetki, 21.35 Dvanajsti mož, norveški film, 23.55 Po poteh sužnje, Od 1789 do 1888: Nove meje suženjstva, koprodukcijška dokumentarna serija, 2.00 Info kanal

SOBOTA, 04.09.2021, I. spored TVS

6.10 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program, 10.00 Infodrom, poletje 2021, 10.15 Mi 4je, Odkritja, nemška nadaljevanka za mlade, 10.45 Osvežilna fronta, Estetika telesa, oddaja za mladostnike, 11.40 Tarča, 12.40 Kaj govoriš? So vakeres? 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.50 TV-izložba, 14.05 Sledi, Vojak naj bo, mariborska Kadetnica skozi čas, dokumentarna oddaja, 14.35 Prislunimo tišini, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.00 Elizabeta I. in Elizabeta II., Zlati kraljici, britanska dokumentarna serija, 15.45 TV-izložba, 16.00 Naš vsakdanji kruhek, slovenska nanizanka, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Kulturni vrhovi, Krka na Koroškem, dokumentarna oddaja, 17.50 Na kratko, Slovar, 18.00 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali, Alberobello in Lecce, kulinarčno-popotniška oddaja, 18.35 Ozare, 18.40 Vrtne prigode, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Čez planke, Grčija, 20.55 Prelomni dnevi, angleško-ameriški film, 23.00 Poročila, Šport, Vreme, 23.20 Dvojček, Zadnji dan, norveška nadaljevanka, 0.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.40 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 1.35 Napovedujemo

SOBOTA, 04.09.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.00 Najboljše jutro, 8.05 Spomini, Tine Tomazin, 11.20 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 12.00 Kajak-kanu - svetovni pokal, slalom na divjih vodah, 13.40 Avtomobilnost, 14.10 Paraolimpijske igre, povzetki, 20.00 Podnebne spremembe dejstva, britanska dokumentarna serija, 21.00 Paraolimpijske igre, povzetki, 21.35 Zvezdana, Seksualna medicina, 22.35 Zaposlena ženska, izraelski film, 0.10 Kino Šiška dostava: Emkej, koncert, 2.15 Info kanal

NEDELJA, 05.09.2021, I. spored TVS

7.00 Otroški program, 10.00 Sveta maša z gasilci iz ljubljanske regije, prenos iz stolne cerkve svetega Nikolaja v Ljubljani, 11.00 TV-izložba, 11.15 Ozare, 11.20 Obzorja duha, 11.55 Lju-

dje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 12.45 Zelena generacija/Young Village Folk, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Poletni pozdrav, 14.30 Čez planke, Grčija, 15.25 Kikboksarka, nizozemski film, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Joker, kviz, 18.15 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali, Santa Maria di Leuca, kulinarčno-popotniška oddaja, 18.40 Družina Jazbečjak, risanka, 18.57 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Ku'damm 63, nemška nadaljevanka, 21.50 Intervju, Poročila, Šport, Vreme, 23.05 Strelji v Bazovici, igrano-dokumentarni film, 23.55 Operne arije, Mezzosopranistka Monika Bohinec, 0.20 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.50 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1.40 Napovedujemo

NEDELJA, 05.09.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.00 Duhovni utrip, Trubarjev Katekizem, 7.15 Posebne zgodbe, Posvojeni, dokumentarna oddaja, 7.45 Glasbena matineja: Trutamora Slovenica, Zvočne podobe Zemlje s pozabljenimi pesmimi in glasbili preteklosti, in Vedun, 8.55 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 10.50 Žogarija, 11.30 Kajak-kanu - svetovni pokal, slalom na divjih vodah, 12.50 Divji, dokumentarni film, 13.50 Ambienti, 14.20 Katar 2022, Fifina magazinska oddaja, 17.50 Paraolimpijske igre, povzetki, 18.30 170 let Prve gimnazije Maribor, dokumentarna oddaja, 20.00 Elizabeta I. in Elizabeta II., Kraljici in njihovi sovražnici, britanska dokumentarna serija, 21.00 Paraolimpijske igre, povzetki, 21.30 Žrebanje Lota, 21.40 Nedorolna, britanska nadaljevanka, 22.35 Zvezdana, Seksualna medicina, 0.35 Info kanal

PONEDELJEK, 06.09.2021, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 Obzorja duha, 11.00 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 11.30 Družbeni fenomeni, izobraževalno-dokumentarna oddaja, 12.00 Intervju, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Fina gospa (III.), angleška humoristična nanizanka, 14.50 S-prehodi, Protipoplavna zaščita, 15.40 Dober dan, Koroška, 16.10 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Sledi, Ljutomerski kasač, dokumentarna oddaja, 17.55 Simon, risanka, 18.00 Zmedi gre v Zakajzato, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio City, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Portret Edwarda Cluga in vrhunci festivalske Ljubljane, 23.30 Glasbeni večer, 0.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme

PONEDELJEK, 06.09.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.30 Dobro jutro, 14.15 Prislunimo tišini, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.30 Naslednja postaja Kiosk, Saša J. Mächtig, arhitekt in industrijski oblikovalec, 15.45 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 16.30 Zelena generacija/Young Village Folk, 16.40 Moj novi cilj, dokumentarna oddaja, 17.05 Paraolimpijske igre, povzetki, 17.55 Strelji v Bazovici, igrano-dokumentarni film, 20.00 Michael Palin v Severni Koreji, britanska dokumentarna serija, 20.50 Dunaj: cesarske sanje dinastije, britanska dokumentarna oddaja, 21.45 Dva ena, kratki igrani film, 22.15 Zgodovina ruske hrane, ruska dokumentarna serija, 0.45 Info kanal

TOREK, 07.09.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 Portret Edwarda Cluga in vrhunci festivalske Ljubljane, 11.00 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 11.55 Tednik, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Fina gospa (III.), angleška humoristična nanizanka, 14.50 Duhovni utrip, Trubarjev Katekizem, 15.05 TV-izložba, 15.20 Kanape - Kanapé, oddaja za mlade, 15.50 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Koda, 17.55 Tib in Tamtam, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Ločitve (II.), britanska nadaljevanka, 20.55 11. september prezrto svarilo, francoska

dokumentarna oddaja, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.05 Pričevalci, Jurij Souček, 1.35 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme

TOREK, 07.09.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.30 Dobro jutro, 14.15 Alpe-Donava-Jadran, 14.40 Jeklene ptice nad Idrijo, dokumentarni film, 15.50 Avtomobilnost, 16.40 Čez planke, Grčija, 17.55 Slovenec po izbiri, dokumentarni film, 20.05 Onkraj moških in moškosti, britanska dokumentarna oddaja, 21.10 Atlas, nemški film, 22.50 Kaj govoriš? So vakeres? 23.15 Ogroženi planet, britanska dokumentarna oddaja, 1.20 Info kanal

SREDA, 08.09.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 Koda, 10.55 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 11.55 Studio City, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Fina gospa (III.), angleška humoristična nanizanka, 14.50 Osmi dan, 15.30 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.45 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.15 Male sive celice, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Mestne promenade, Trbovlje, dokumentarna serija, 17.55 50 knjig, ki so nas napisale, Dušan Pirjevec: Evropski roman, 18.05 Bela in Sebastijan, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Pokličimo mami! švedski film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Profil, 23.40 Mestne promenade, Trbovlje, dokumentarna serija, 0.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme

SREDA, 08.09.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.30 Dobro jutro, 14.00 Festival Godibodi 2020, Vlado Žabot in Rudi Pančur: Mala mestna muzika in žalostinke po razkriško, 15.05 P. I. Čajkovski: Labodje jezero, črnilabod (Rita Pollacchi, Petar Đorčevski), 15.30 Vikend paket, 16.50 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali, Alberobello in Lecce, kulinarčno-popotniška oddaja, 17.20 Ginovo potepanje po vzhodni italijanski obali, Santa Maria di Leuca, kulinarčno-popotniška oddaja, 17.50 Tribuna - veseli upor, dokumentarni film, 19.50 Žrebanje Lota, 20.05 Na utrip srca: Belcanto, tenoristi iz dobe gramofona, Od Carusa do Giglia, 21.10 Moje mnenje, 22.00 Prevara (V.), ameriška nadaljevanka, 23.15 Orion, dokumentarni film, 1.15 Info kanal

ČETRTEK, 09.09.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.10 Mestne promenade, Trbovlje, dokumentarna serija, 10.50 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 12.00 Moje mnenje, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Fina gospa (III.), angleška humoristična nanizanka, 14.50 Slovenski utrinki, 15.20 Pod drobnogledom - Nagyító alatt, 15.55 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Posebne zgodbe, dokumentarna oddaja, 17.55 Na kratko, Minimalizem, 18.05 V Goščavi, lutkovna nanizanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, 19.55 Vreme, 20.00 Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Dediščina Evrope, finska nadaljevanka, 0.40 Posebne zgodbe, Disleksija, dokumentarna oddaja, 1.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme

ČETRTEK, 09.09.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 11.30 Dobro jutro, 14.20 Reverz, dokumentarni film, 15.30 Profil, 16.30 Poletni pozdrav, 17.50 Betonske sanje, dokumentarni film, 20.05 Z Montyjem Donom po ameriških vrtovih, britanska dokumentarna serija, 21.05 Avtomobilnost, 21.35 Ambienti, 22.15 Otvoritveni koncert Imago Sloveniae in Poletja v stari Ljubljani: Simfonični orkester, zbor, solisti SNG Maribor in Simon Krečič, 23.50 Slovenska jazz scena: Mike Sponza BluesConvention z gosti, 2.00 Info kanal

Napeta ljudska kriminalka Bratonski pil

Na državni praznik, dan zdržitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom, je bila na prvem programu nacionalnega radia premiera radijske igre v prekmurskem narečju z naslovom Bratonski pil. Avtorica besedila je Tamara Matevc, dramaturginja radijske igre je Vilma Štritof, režiserka pa Ana Krauthaker. Ob Evgenu Caru, ki je pripovedovalec, so likom iz zgodbe glasove posodili: Vladimir Vlaškalič (Škafarov Tinek), Anita Gregorec (Katica), Ludvik Bagari (oštarjaš) Jožef Ropoša (župan) in Blaž Šef (nori Lepec). Skladatelj in izvajalec glasbe je Janez Dovč. Tonska mojstra sta Sonja Strenar in Matjaž Miklič, glasbena oblikovalka pa Darja Hlavka

Bratonski pil je pri naselju Bratonci, ob cesti med Dokležovjem in Beltinci

Godina. Radijska igra traja 33 minut. Uredništvo igranega programa nacionalnega radia

je igro posnelo v studiih radia in v Domu pod Storžičem. Lahko ji prisluhnete tudi na spletni strani RTV Slovenija. Izhodišče zgodbe je križ »hrvaškega Kristusa«, ki stoji pri naselju Bratonci, ob cesti med Dokležovjem in Beltinci. To

znamenje sta po pripovedovanju pred davnim časom postavila oče in sin iz Bratoncev, in sicer zato, ker sta ju Kristus in tórniška mati božja rešila pred grozno smrtjo. V radijski igri nastopa junaška hči Katica, prav tako spretna in močna kot sin iz ljudske pripovedi. Prav zaradi preprostega jezika je ob pozornem poslušanju igra razumljiva v pristni prekmurščini tudi za poslušalce iz drugih slovenskih narečnih okolij. Poslušalci lahko prisluhnejo napeti ljudski kriminalki, v kateri bo šlo za življenje in smrt, storilci zlih dejanj pa bodo pravično kaznovani, kot ljudskim zgodbam tudi pritiče, so v predstavitvi zapisali avtorji radijske igre. Zgodba Tamare Matevc se začne z besedami: »V tistij davnij časaj so mogli ništerni kmetje, ka so meli konje, voziti bóltinskomi grofi pšenico v Gradec na Štajerskon, kama jo je udavau. Dosta jij je šlo na pout, nazaj pa jij je prišlo bole malo; nišče je nej znal, ka se jín je zgoudilo, samo jij je nej

več bilou domou. Ništerni so gučali, ka so kmetje poubrali grofove pejnzeze pa odišli na lepše. Samo tomi je nej nišče urval. Doma so meli držine pa deco pa njive pa tuj zna se, ka so Bratončari sigdar pošteni bilij...«

po ljudskem izročilu postavljen v zahvalo Bogu. Zakaj so ga postavili, pa sta prevladujoči dve razlagi. Po eni je to tipično kužno znamenje, ki so ga domačini postavili v zahvalo, ker so se rešili kužne bolezni. Po drugi razlagi pa naj bi ga postavila

Pripovedovalec zgodbe je gledališki in filmski igralec Evgen Car iz Dobrovnik

Na Bratonskem pilu (znamenju) je napisana letnica postavitve 1724. Kristus sedi na kamnitem stebri, je ogrnjen s plaščem, z desnico si podpira s trnjem kronano glavo, v levici pa drži trs. Domačini pravijo znamenju božja misel. Kip je

Bratončana, ker sta verjela, da ju je Kristus rešil smrti, ko ju je na poti iz Gradca domov hotel ubiti gostilničar, pri katerem sta prenočila.

Besedilo in fotografija: Jože Gabor

Litanije v Otkovcih

22. avgusta je Drúštvo za lepšo ves Števanovci ponovno organiziralo litanije pri otkovski kapelici. Vodila sta jih domači župnik Tibor Tóth in markovski župnik Dejan Horvat, pri litanijah je sodeloval Cerkvni pevski zbor Zveze Slovencev na Madžarskem iz Števanovcev. Pri dvojezičnih litanijah so se v lepem številu zbrali domači verniki, nekateri so prišli tudi iz sosednjih vasi. Na koncu litanij je gospod župnik spregovoril tudi o 52. mednarodnem evharističnem kongresu, ki bo kmalu potekal v Budimpešti, oziroma o pomembnosti duhovnih priprav nanj. Člani društva smo pogostili prisotne, hvala za sodelovanje. Tudi Slovenski zvezi se zahvaljujemo za podporo.

Anita Kovács

Župnika Tibor Tóth in Dejan Horvat

Cerkvene pevke števanovskega zbora

Skupina vernikov

porabje.hu

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB